

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka pred Vijećem sigurnosti UN-a

Vrijedi izgovorena riječ.

Gospodo predsjednice, cijenjene članice Vijeća,

Dopustite da na početku zahvalim ovom vijeću i njegovim članicama na kontinuiranoj pažnji koju posvećuju prilikama u Bosni i Hercegovini.

Kao što sam istaknuo u izvješću generalnom tajniku, unatoč nekim pozitivnim koracima koje je vodstvo Bosne i Hercegovine poduzelo u pravcu euroatlantskih integracija, što svim srcem pozdravljam i podržavam, tempo stvarnih reformi i dalje je spor, a naš zajednički cilj, održiva stabilnost zemlje, još uvijek nije postignut.

Tijekom perioda koji ovo izvješće pokriva, Bosna i Hercegovina je napravila važan korak ka statusu kandidatkinje za članstvo u Europskoj uniji, kada su, u veljači, vlasti predale više od 20.000 stranica odgovora na Upitnik Europske unije. Zemlja je također uspjela usvojiti nekoliko strategija kao i paket izmjena iz oblasti akciza, što je omogućilo dobijanje sredstava iz Međunarodnog monetarnog fonda.

Ovi važni koraci pokazali su da politički čelnici, kada imaju zajednički cilj, mogu postići kompromis i naći rješenje.

Nažalost, malo je takvih postignuća, s obzirom na to da mnogi od najistaknutijih izabranih dužnosnika ostaju nesrazmjerno fokusirani na nacionalistička pitanja koja produbljuju podjele. To se ogleda u radu institucija i javnoj retorici nekih od javnih osoba na najvišim funkcijama.

Istodobno, tijela i nadležnosti na državnoj razini stalno se

osporavaju i ugrožavaju, na način koji proturječi logici integracije sa europskim strukturama.

* * *

Dame i gospodo,

Kao što sam i ranije izvješćivao, neodgovorna i huškačka retorika koja osporava osnove Mirovnog sporazuma nije nova. Ali u posljednjih šest mjeseci svjedoci smo zabrinjavajuće eskalacije takvih izjava.

Kao što je jasno navedeno u mom izvješću generalnom tajniku, duboko me zabrinjava što su u posljednje vrijeme neki političari pokazali spremnost da spominju čak i mogućnost novog sukoba, uključujući i kontroverzne izjave vodećih bošnjačkih političara, koji su sugerirali da je u tijeku ponovno naoružavanje kako bi se "odgovorilo" na hipotetički ratni scenarij.

Te izjave uslijedile su nakon prethodne polemike o nabavci velikih količina naoružanja dugih cijevi, vojnog tipa, od strane policije RS te medijskih napisa o nacionalističkim ekstremističkim skupinama.

Neki visoki dužnosnici iz Republike Srpske također su nastavili sa huškačkom retorikom, osporavajući državnost Bosne i Hercegovine i zagovarajući otcjepljenje kao krajnji cilj. Davane su i javne izjave kojima su veličani osuđeni ratni zločinci i pozivano na povratak vojske RS. Neki hrvatski dužnosnici su iznosili ideje o teritorijalnoj reorganizaciji zemlje i prijetili raspadom države ukoliko se aktualna izborna pitanja ne riješe onako kako to njima odgovara.

Sve javne osobe moraju birati riječi pažljivo i odgovorno. BiH je jedinstvena, multietnička, suverena država sastavljena od dva entiteta, u kojoj svi građani – tri konstitutivna naroda i Ostali – žive i rade zajedno, a izabrani dužnosnici prije svega imaju obvezu doprinositi miru i pomirenju.

* * *

I to je opća politička klima u kojoj Bosna i Hercegovina ulazi u još jedan izborni ciklus.

Prije šest mjeseci, izvijestio sam Vijeće o opasnosti od dublje političke krize nakon listopadskih izbora, ukoliko se stranke prije njih ne dogovore o pravilima za neizravne izbore za jedan od domova Parlamenta Federacije, Dom naroda.

Nakon odluke Ustavnog suda iz 2017., kojom su osporene odredbe izbornog zakona o ovom pitanju, državni parlament mora usvojiti amandmane na taj zakon. U protivnom, formiranje vlasti (u cijeloj zemlji) nakon izbora moglo bi biti izuzetno teško.

Europska unija i Sjedinjene Američke Države trenutačno rade na tome da omoguće postizanje sporazuma između glavnih političkih stranaka o ovom pitanju, a u tome imaju potporu i mog ureda. Ali krajnja odgovornost nalazi se na političkim čelnicima. Postoji niz mogućih rješenja koja bi mogla osigurati kompromis, ukoliko su vodeće stranke voljne odstupiti od maksimalističkih zahtjeva i pregovarati u najboljoj namjeri. Ali vrijeme ističe.

Dok traje moje obraćanje, Središnje izborna povjerenstvo najavit će održavanje općih izbora početkom listopada, iako rješenje za Dom naroda nije pronađeno.

* * *

Još jedan razlog za zabrinutost u Bosni i Hercegovini je pogoršanje u oblasti vladavine prava.

Istaknuti izabrani dužnosnici i dalje zanemaruju ili pak odbacuju pravosnažne odluke sudova na državnoj razini, a korupcija u političkom sustavu je raširena.

Oba ova elementa postala su vidljiva u slučaju koji se tiče pravosuđa na državnoj razini. U srpnju 2017. godine, Ustavni

sud BiH proglasio je neustavnim nekoliko odredbi iz Zakona o krivičnom postupku BiH.

S obzirom na to da je prošao rok od šest mjeseci, a da Parlament BiH nije ispravio ovakvo stanje, Sud bi uskoro mogao donijeti odluku o neizvršenju i ostaviti pravosuđe BiH bez potrebnih instrumenata za borbu protiv organiziranog kriminala i korupcije.

Žalosno je da se neke političke stranke protive usvajanju amandmana koji su u skladu s međunarodnim standardima. A dosta toga govori činjenica da su stranke koje se tome protive iste one koje osporavaju državne i postojeće aranžmane u Federaciji BiH.

* * *

Isto tako moram još jednom naglasiti činjenicu da građani u Mostaru još uvijek ne mogu ostvariti svoje osnovno demokratsko pravo da biraju svoje lokalne predstavnike – ne mogu realizirati to pravo već deset godina – zbog toga što stranke u Parlamentu nisu provele odluku Ustavnog suda BiH koja se odnosi na izborni sustav u Mostaru.

Ohrabren sam činjenicom da su se predstavnici nekoliko političkih stranaka u Mostaru počeli sastajati u Mostaru na vlastitu inicijativu, što djeluje kao iskren pokušaj da se ovo pitanje konačno riješi.

Apeliram na stranke da postignu kompromis koji će omogućiti građanima Mostara da ostvare isto demokratsko pravo da biraju svoje lokalne lidere kao i građani u drugim dijelovima zemlje.

Također bih želio podsjetiti na dugoočekivanu implementaciju odluke Ustavnog suda koja se odnosi na odluku visokog predstavnika, a tiče se ravnopravnosti i konstitutivnosti Srba u Federaciji, što treba biti reflektirano u tri kantonalna ustava, a na što se čeka više od 15 godina.

* * *

Dame i gospodo,

Da zaključim, situacija u Bosni i Hercegovini zahtijeva neprekidnu pozornost i jedinstven napor međunarodne zajednice.

Bosna i Hercegovina je napravila goleme pomake od završetka sukoba 1995. godine u izgradnji svojih institucija i uspostavi sigurnosti i normalnog života.

Međutim, ovaj napredak ne smijemo uzimati zdravo za gotovo.

Iako su lideri u Bosni i Hercegovini i dalje opredijeljeni za integraciju u Europsku uniju, to još uvijek nema utjecaja na svakodnevnu političku klimu u kojoj su neki političari suviše spremni da posegnu za neodgovornom retorikom i stiče se dojam da su primarno zainteresirani za očuvanje vlastitih pozicija.

Postoji rizik da ova podijeljenost i osjećaj nelagode u vezi sa budućnošću zemlje postupno prodru u tkivo društva. A ne smijemo zaboraviti ni rizik od nacionalizma i ekstremizma na svim stranama u kombinaciji sa sve prisutnijim osjećajem da se zemlja nalazi u stanju socijalno-ekonomske stagnacije.

Iz tog razloga sam uvjeren da međunarodna zajednica mora žurno pojačati svoje napore na promoviranju pomirenja u Bosni i Hercegovini i regionu. Ujedinjeni narodi su, zajedno s ostalim organizacijama, institucija koja u tom smislu može imati prominentnu ulogu u poduzimanju ovih napora.

Osim ovoga što sam već naveo, potrebno je promijeniti način vođenja politike u BiH. Ova promjena mora doći od samih političara, a mi kao međunarodna zajednica, pojedinačno i kolektivno, zainteresirani smo da podstaknemo tu promjenu.

Za početak, u datim okolnostima, moramo zadržati sve instrumente koji su nam na raspolaganju za sprječavanje svakog daljnjeg pogoršanja situacije. Ovdje mislim da civilne i vojne izvršne mandate.

Također sam uvjeren da moramo detaljnije definirati što sadrže reforme potrebne da zemlju povedu naprijed i da budemo spremniji da reagiramo na izjave i poteze vodećih političkih čelnika kada oni svojim nastupima stvaraju rizik od dodatne destabilizacije političkog i sigurnosnog okruženja.

Na kraju, apelirao bih na sve nas, kao međunarodnu zajednicu, da budemo jedinstveni u svom pristupu i da koordiniramo naše napore. Na kraju krajeva, cilj nam je zajednički: suverena, jedinstvena i decentralizirana, ali isto tako i stabilna i funkcionalna Bosna i Hercegovina. Uvjeren sam da svi želimo da Bosna i Hercegovina bude svijetao primjer tolerancije i povjerenja u kojoj je tradicionalno moguć zajednički život svih kultura, naroda i građana.

Hvala.